

Noter

Da børnesindet blev sygt – Jennie Sejr Junghans

Alle citaterne i denne bog er nænsomt tillempet moderne retskrivning og grammatik – bortset fra det allerførste citat på s. 2, som af hensyn til fortællingen indeholder de oprindelige stavefejl.

Stor tak til Jesper Vaczy Kragh, Bjørn Hamre, Marie Reinholt, Lasse Blædel Larsen for gennemlæsning og kommentarer undervejs i skriveprocessen. Tak til den anonyme peer-reviewer for begejstring og gode, brugbare forslag til rettelser. Tak til korrekturlæser Hans Ørbæk for at fange de sidste fejl og huske mig på vigtigheden af kommaer. Endelig, tak til min skarpe og tålmodige redaktør, Thomas Oldrup.

Bemærk: Alle patientsagerne er anonymiseret, dvs. både patienters og pårørendes navne, men også stednavne er frit opfundet af mig. Dertil er det naturligvis kun mindre eller meget overordnede brudstykker af de tidligere børnepsykiatriske sygehistorier, som er delt her i bogen. Hovedparten af patientsagerne er oprindeligt nævnt i min ph.d.-afhandling, hvorimod enkelte af dem bygger på noter ifm. arkivarbejdet. Alle børnepsykiatriske patientsager omhandler udelukkende børn som var indlagt inden 1950, dvs. sagerne er i princippet frit tilgængelige jf. arkivlovens frist på 75 år, omend de fleste af dem i praksis alligevel ikke er frit tilgængelige pga. måden journalerne i dag opbevares på.

Findes der personer, som kan huske at have været indlagt på en dansk børne- eller ungdomspsykiatrisk afdeling i perioden fra ca. 1930-1980 og har man lyst til at fortælle om det eller kunne tænke sig hjælp til at læse sin egen psykiatriske journal, er man meget velkommen til at kontakte mig på jesj@sdu.dk eller jenniesejr@yahoo.dk.

s. 2-4: “Bjarne” og “Ingrid” er ikke patientens eller hans søsters rigtige navn; patienten indgik i arkivmaterialet, som jeg arbejdede med i min ph.d.-afhandling i perioden 2015-2022. Patientsagen er oprindeligt beskrevet i: Jennie Sejr Junghans, *Envisioning the Mentally Ill Child – the development of child psychiatric theory and child psychiatric practices in Denmark and England, C. 1900-1960*, Ph.d.-afhandling, European University Institute 2023, 162. Patientjournalen findes i: Kasse 4, Patientjournaler 1935-1976, Rigshospitalet, Børnepsykiatrisk Afdeling OB (1935-1976), Rigsarkivet.

s. 5n – s. 6: *Dagens Nyheder*, 8. Januar 1935, 10.

s.6: *Social-Demokraten*, 17. januar 1935, 6.

s. 12ø-m: *Social-Demokraten* 10 marts. 1944, 8.

s. 12m: Per Hove Thomsen, (red.), *Børne- og ungdomspsykiatrien i Danmark gennem 50 år: Et jubilæumsskrift*, Børne- og Ungdomspsykiatrisk Selskab i Danmark 2003, 4.

s. 12-13: Jennie Sejr Junghans, *Envisioning the Mentally Ill Child – the development of child psychiatric theory and child psychiatric practices in Denmark and England, C. 1900-1960*, Ph.d.-afhandling, European University Institute 2023, 157-158.

s. 15-16: “Grethe” er ikke patientens rigtige navn; patienten indgik i arkivmaterialet, som jeg arbejdede med i min ph.d.-afhandling i perioden 2015-2022. Patientjournalen findes i: Kasse 4, Patientjournaler 1935-1976, Rigshospitalet, Børnepsykiatrisk Afdeling OB (1935-1976), Rigsarkivet.

- s. 18-19: Sally Shuttleworth: *The Mind of the Child – Child development in literature, science, and medicine, 1840-1900*. Oxford University Press 2010, 21.
- s. 19-20ø: James Crichton Browne, "Psychical Diseases of Early Life" i *Journal of Mental Science*, Vol 6, Nr. 33, April 1860, 287.
- s. 21-22ø: Hermann Oppenheim, *Vore Nervøse Børn og deres opdragelse*, i kommission hos J. Frimodt, København 1900, 15-16.
- s. 22: Jennie Sejr Junghans, *Mellem arv og miljø – dansk børnepsykiatri 1891-1940*, kandidatspeciale, Københavns Universitet 2012, 37-39.
- s. 23-27ø: Jennie Sejr Junghans, *Mellem arv og miljø – dansk børnepsykiatri 1891-1940*, kandidatspeciale, Københavns Universitet 2012, 40-47.
- s. 27m: Nils Engelbrecht, "poliklinik", red. 1. feb. 2009 tilgået via <https://lex.dk/poliklinik> (29.11.2024).
- s. 27m: *Social-Demokraten*, 17. Januar 1935, 6.
- s. 29ø: *Lov om Adgang til Sterilisation og Kastration. 11. Maj 1935*. Tilgået via: <https://kilderne.dk/wp-content/uploads/2021/07/Sterilisationsloven-af-1935-Lovtidende-1935-s.-693.pdf> (12.11.2024).
- s. 29m: *Forslag til Lov om Foranstaltninger i Anledning af Svangerskab m.v.* Tilgået via <https://www.folketingstidende.dk/ebog/19361C?s=1779> (12.11.2024).
- s. 29m: Lene Koch, *Racehygiejne i Danmark 1920-56*, Informations Forlag, København 2010, 140-142.
- s. 30m: Nr. 1893, i Kasse 382, Patientsager Mænd 1899 1891 – 1901 2100, Middelfart Statshospital, Rigsarkivet.
- s. 30m: Nr. 4049, i Kasse 397, Patientsager Mænd 1911 3950 – 1913 4200, Middelfart Statshospital, Rigsarkivet.
- s.30n: Nr. 950 i Kasse 383, Patientsager Mænd 1891 750 – 1893 950, Middelfart Statshospital, Rigsarkivet.
- s. 31n: Andrew Scull, *Madness in Civilization: A Cultural History of Insanity from the Bible to Freud, from the Madhouse to Modern Medicine*, Princeton University Press 2015, 263. Mogens Møllergård, "Psykiatriske trosretninger 1880-1930" i *Psykiatriens Historie i Danmark*, red. Jesper Vaczy Kragh, Hans Reitzels Forlag, København 2008, s.171.
- s. 31n-34ø: Jennie Sejr Junghans, *Mellem arv og miljø – dansk børnepsykiatri 1891-1940*, kandidatspeciale, Københavns Universitet 2012, 75-78.
- s. 34: Jennie Sejr Junghans, *Mellem arv og miljø – dansk børnepsykiatri 1891-1940*, kandidatspeciale, Københavns Universitet 2012, 76-77.
- s. 34-35: Jennie Sejr Junghans, *Mellem arv og miljø – dansk børnepsykiatri 1891-1940*, kandidatspeciale, Københavns Universitet 2012, 78.
- s. 35m: "Grethe" er (som også tidligere anført) ikke patientens rigtige navn; patienten indgik i arkivmaterialet, som jeg arbejdede med i min ph.d.-afhandling i perioden 2015-2022. Patientjournalen findes i: Kasse 4, Patientjournaler 1935-1976, Rigshospitalet, Børnepsykiatrisk Afdeling OB (1935-1976), Rigsarkivet.

s.36: Bengt Lindeberg, *Tyve år efter – En efterundersøgelse af 170 tidligere børneværnsobservander mentalobserveret på en psykiatrisk afdeling*, Bispebjerg hospitals psykiatriske afdeling E, 1965, Bd. 1, 28-29.

s. 38m: "Holger" er ikke patientens rigtige navn; patienten indgik i arkivmaterialet, som jeg arbejdede med under min post.doc. ved SDU i 2024-2026. Patient-nummer 74/38, Bispebjerg Hospital: Psykiatrisk Afdeling E's arkiv (1938), Journalnummer 1-100, Københavns Stadsarkiv.

s. 38m: Bengt Lindeberg, *Tyve år efter – En efterundersøgelse af 170 tidligere børneværnsobservander mentalobserveret på en psykiatrisk afdeling*, Bispebjerg hospitals psykiatriske afdeling E, 1965, Bd. 1, 126-129.

s. 38n: "Ruth" er ikke patientens rigtige navn; patienten indgik i arkivmaterialet, som jeg arbejdede med under min post.doc. ved SDU i 2024-2026. Patient-nummer 54/38, Bispebjerg Hospital: Bispebjerg Hospital: Psykiatrisk Afdeling E's arkiv (1938), Journalnummer 1-100, Københavns Stadsarkiv.

s. 39ø: Bengt Lindeberg, *Tyve år efter – En efterundersøgelse af 170 tidligere børneværnsobservander mentalobserveret på en psykiatrisk afdeling*, Bispebjerg hospitals psykiatriske afdeling E, 1965, Bd. 1, 123-124.

s. 41ø-m: Arkivmaterialet, som jeg arbejdede med i min ph.d.-afhandling i perioden 2015-2022 og igen under post.doc.-ansættelse 2024-2026, indeholder mange intelligensprøver; disse ændrede sig lidt igennem årene 1935-1976. Det specifikke skema, som der henvises til her, er fundet i patientjournal "Christian" (ikke patients rigtige navn) i: Kasse 10, Patientjournaler 1935-1976, Rigshospitalet, Børnepsykiatrisk Afdeling OB (1935-1976), Rigsarkivet.

s. 40m: Christian Ydesen, Bjørn Hamre & Karen E. Andreasen, "Differentiation of Students in the Early Danish Welfare State: Professional Entanglements Between Educational Psychologists and Psychiatrists" i *Nordic Journal of Educational History*, Vol 5, No. 1, 2018, s. 73-96. Bjørn Hamre, Thom Axelsson & Kari Ludvigsen, "Psychiatry in the sorting of schoolchildren in Scandinavia 1920-1950: IQ testing, child guidance clinics, and hospitalisation" i *Paedagogica Historica – International Journal of the History of Education*, 55:3, s. 391-415. Jennie Sejr Junghans, *Envisioning the Mentally Ill Child – the development of child psychiatric theory and child psychiatric practices in Denmark and England, C. 1900-1960*, Ph.d.-afhandling, European University Institute 2023, 193-194.

s. 44n: Jennie Sejr Junghans, *Envisioning the Mentally Ill Child – the development of child psychiatric theory and child psychiatric practices in Denmark and England, C. 1900-1960*, Ph.d.-afhandling, European University Institute 2023, 174.

s. 44n: Social-Demokraten 10 marts. 1944, 8.

s. 45n: Jesper Vaczy Kragh, *Lobotomy Nation – the history of psychosurgery and psychiatry in Denmark*, Palgrave MacMillan 2021, 397-419.

s. 46ø: Jesper Vaczy Kragh, *Lobotomy Nation – the history of psychosurgery and psychiatry in Denmark*, Palgrave MacMillan 2021, 348-349.

s. 48n: Der er kun begrænset forskning som fokuserer på tidligere indlagte børns oplevelser på hospitalsafdelinger, men sommetider indgår erindringer i den offentlige debat som bekræfter at børn var indlagt alene (på somatiske afdelinger) og med begrænset forældrekontakt, se fx <https://www.tv2nord.dk/aalborg/i-dag-er-syge-boern-alene-paa-sygehus-nord-utaenkeligt-men-engang-var-det-normalt>, tilgået 21.03.2025. Se også: Priscilla Alderson, "Boat-rocking charities and children in hospital", oplæg afholdt ved Symposium ved Glasgow University (Technology and Innovation Centre): "Charity and children's hospitals: Exceptionalism, Experiences, and Welfare", 8.

December 2023. (Paper kan downloades via:

https://www.researchgate.net/publication/376447146_Boat-rocking_charities_and_children_in_hospital_at_the_symposium_Charity_and_children's_hospitals_Exceptionalism_Experiences_and_Welfare, tilgået 21.03.2025.)

s. 50m: Social-Demokraten 10 marts. 1944, 8.

s. 50m: Jennie Sejr Junghans, *Envisioning the Mentally Ill Child – the development of child psychiatric theory and child psychiatric practices in Denmark and England, C. 1900-1960*, Ph.d.-afhandling, European University Institute 2023, 166-167.

s. 50n-51ø: Sarah Kielberg, "Det Vanskelige Barn. Samtale mellem en Moder og Lægen om "Det vanskelige barn"" i *Fornuftige Mødre - Sunde Børn. 13 Radioforedrag*, København 1937, s.58-63.

s.51m: *Roskilde Avis* 5. januar 1935, 3.

s. 54ø: Per Hove Thomsen, (red.), *Børne- og ungdomspsykiatrien i Danmark gennem 50 år. Et jubilæumsskrift*, Børne- og Ungdomspsykiatrisk Selskab i Danmark 2003, 19.

s. 54m: Jesper Vaczy Kragh, *Afdeling O – Psykiatrien på Rigshospitalet 1934-2022*, Syddansk Universitetsforlag 2023, 107.

s. 54n: Jennie Sejr Junghans, *Envisioning the Mentally Ill Child – the development of child psychiatric theory and child psychiatric practices in Denmark and England, C. 1900-1960*, Ph.d.-afhandling, European University Institute 2023, 167-168.

s. 56m: Jennie Sejr Junghans, *Envisioning the Mentally Ill Child – the development of child psychiatric theory and child psychiatric practices in Denmark and England, C. 1900-1960*, Ph.d.-afhandling, European University Institute 2023, 99.

s. 56-57: P. D. Koch, "Nogle nyere Bidrag til Belysning af Spørgsmaalet om den arvelige Degeneration og dens Aarsager. Foredrag i Neurologisk Selskab d. 2/11 1904", Særtryk af *Ugeskrift for Læger*, Nr. 4-5, 1905, 3-5.

s. 57-58ø: Hans Jacob Schou, *Den sjælelige Degeneration hos Børn og Unge. To Foredrag ved Mødet paa Hindholm Højskole d. 2. og 3. August 1922*, Hansen & Sick, 1922, 1-18.

s. 59n-60ø: Jan Beyer Schmidt-Sørensen, Niels Finn Christiansen og Bent Greve, "Arbejdstid" redigeret 2. okt 2024 tilgået via <https://lex.dk/arbejdstid> (29.11.2024).

s. 61n-61m: Jennie Sejr Junghans, *Envisioning the Mentally Ill Child – the development of child psychiatric theory and child psychiatric practices in Denmark and England, C. 1900-1960*, Ph.d.-afhandling, European University Institute 2023, 102-109.

s. 62-64: Jennie Sejr Junghans, *Envisioning the Mentally Ill Child – the development of child psychiatric theory and child psychiatric practices in Denmark and England, C. 1900-1960*, Ph.d.-afhandling, European University Institute 2023, 76-87 og 179.

s. 64n: Jennie Sejr Junghans, *Envisioning the Mentally Ill Child – the development of child psychiatric theory and child psychiatric practices in Denmark and England, C. 1900-1960*, Ph.d.-afhandling, European University Institute 2023, 179.

s. 65n-66m: Jennie Sejr Junghans, *Envisioning the Mentally Ill Child – the development of child psychiatric theory and child psychiatric practices in Denmark and England, C. 1900-1960*, Ph.d.-afhandling, European University Institute 2023, 110-111.

- s. 66n: Jennie Sejr Junghans, *Envisioning the Mentally Ill Child – the development of child psychiatric theory and child psychiatric practices in Denmark and England, C. 1900-1960*, Ph.d.-afhandling, European University Institute 2023, 164.
- s. 66n: *Social-Demokraten* 16. Marts 1944, 8.
- s. 67ø: Jennie Sejr Junghans, *Envisioning the Mentally Ill Child – the development of child psychiatric theory and child psychiatric practices in Denmark and England, C. 1900-1960*, Ph.d.-afhandling, European University Institute 2023, 164.
- s. 67m: Jennie Sejr Junghans, *Envisioning the Mentally Ill Child – the development of child psychiatric theory and child psychiatric practices in Denmark and England, C. 1900-1960*, Ph.d.-afhandling, European University Institute 2023, 171-173.
- s. 69ø: *Nationaltidende* 11. Januar 1947, 4.
- s. 69m: Margrethe Lomholt, *Børnepsykiatri*, Rosenkilde og Bagger, København 1948, 7-8.
- s. 70: Margrethe Lomholt, *Børnepsykiatri*, Rosenkilde og Bagger, København 1948, 221.
- s.71ø: Jennie Sejr Junghans, *Envisioning the Mentally Ill Child – the development of child psychiatric theory and child psychiatric practices in Denmark and England, C. 1900-1960*, Ph.d.-afhandling, European University Institute 2023, 116.
- s.71n: Sven Hagen Madsen (red.), *Børnepsykiatrien i Risskov gennem 50 år (1958-2008)*, Børne og Ungdomspsykiatrisk Center Region Midtjylland 2008, tilgået via <https://www.yumpu.com/da/document/read/17648054/brnepsykiatrien-i-risskov-gennem-50-ar-region-midtjylland> (05.02.2025), 6.
- s. 73ø: Per Hove Thomsen, (red.), *Børne- og ungdomspsykiatrien i Danmark gennem 50 år. Et jubilæumsskrift*, Børne- og Ungdomspsykiatrisk Selskab i Danmark 2003, s. 9-11.
- s.73m: Per Hove Thomsen, (red.), *Børne- og ungdomspsykiatrien i Danmark gennem 50 år. Et jubilæumsskrift*, Børne- og Ungdomspsykiatrisk Selskab i Danmark 2003, s. 9.
- s. 73n: *Social-Demokraten for Randers og Omegn*, 18. august 1958, 7.
- s. 73n: *Ny Tid* (Aalborg), 16. August 1958, 7.
- s. 74ø: *Demokraten* (Århus), 21. August 1958, 3.
- s. 80n: "Historisk stor fondsdonation til Psykiatrien i Region Nordjylland skal sikre hurtig og målrettet indsats for børn og unge med psykiske problemer", Novo Nordisk-fonden, 9. september 2024, tilgået via <https://novonordiskfonden.dk/nyheder/historisk-stor-fondsdonation-til-psykiatrien-i-region-nordjylland-skal-sikre-hurtig-og-maalrettet-indsats-for-boern-og-unge-med-psykiske-problemer/> (06.11.2024).
- s. 82n-83ø: Petteri Pietikainen, *Madness – a history*, Routledge 2015, 289-290.
- s. 83m: Petteri Pietikainen, *Madness – a history*, Routledge 2015, 291.
- s. 83m-n: Poul Videbech, "SSRI, antidepressivum, Sundhed.dk 17.04.2014 tilgået via <https://www.sundhed.dk/borger/patienthaandbogen/psyke/sygdomme/laegemidler/ssri-antidepressivum/> (14.11.2024)
- s. 84n: Peter Conrad & Joseph Schneider, *Deviance and Medicalization – From badness to sickness*, Temple University Press 1992, 14-16.

- s. 85ø: Peter Conrad & Joseph Schneider, *Deviance and Medicalization – From badness to sickness*, Temple University Press 1992, 155- 161.
- s. 85n: Interview med Peter Gøtzsche i tv-programmet ”TV fra en anden planet 13” produceret af Mediehuset København sendt på Kanal 1 d. 13.11.2015 tilgået via <https://www.youtube.com/watch?v=-E9p5oMk-a4&t=40s> (25.11.2024).
- s. 87ø: Svend Brinkmann (red.), *Det diagnosticerede liv – sygdom uden grænser*, KLIM 2010, 8-9, 283-284.
- s. 90m: Det originale studie findes på Michael Freemans egen hjemmeside: https://www.michaelafreemanmd.com/Research_files/Are%20Entrepreneurs%20Touched%20with%20Fire%20%28pre-pub%20n%29%204-17-15.pdf (05.02.2025) og dette blev tilgængeliggjort som et ”pre-publication manuscript” senest i April 2015 – det må være denne version som forfatter, Sara Alfort, henviser til i artiklen i Zetland. Studiet blev dog senere publiceret: [Michael A. Freeman](#), [Paige J. Staudenmaier](#), [Mackenzie R. Zisser](#), [Lisa Abdilova Andresen](#), ”The prevalence and co-occurrence of psychiatric conditions among entrepreneurs and their families” i *Small Business Economics*, Vol 3, No. 2, Special Issue: Small Business Owners and Health (August 2019), s. 323-342.
- s. 90n: Sara Alfort, ”Hver tredje iværksætter i Silicon Valley har ADHD-træk. Her er diagnosen, der driver menneskeheden videre”, *Zetland* 15. dec. 2017, tilgået via <https://www.zetland.dk/historie/sejvpED6-memEGKpv-7d937> (04.02.2025).
- s. 93n: ”Svend” er ikke patientens rigtige navn; patienten indgik i arkivmaterialet, som jeg arbejdede med i min ph.d.-afhandling i perioden 2015-2022. Patientjournalen findes i: Kasse 76, Patientjournaler 1935-1976, Rigshospitalet, Børnepsykiatrisk Afdeling OB (1935-1976), Rigsarkivet.
- s. 95n: ”De er ikke uartige – de er MBD-børn” i *Familie-Journalen*, Årg. 118 nr. 52 (1994), s.4-5.
- s. 93ø: Varming, Ole (red.), *Behandling af børnepsykoser. Psykoterapi og/eller indlæring?*, Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag København 1975, 131.
- s. 93m: Erik Strömngren, ”Om Psykopathi hos Børn. Foredrag ved Uddannelseskurset i Marts”, Særtryk af *Børnesagens Tidende*, 1. Juli 1941, 4. Se evt.: Jennie Sejr Junghans, ”Mellem arv og miljø – dansk børne- og ungdomspsykiatri: 1891-1940” i *Bibliotek for Læger*, Årgang 207, h.4, 2015, 352-353.